

El patriota

Fa un grapat d'anys, em sembla que degué ser el 2000, el meu amic Emili Marín (prevere benemèrit de l'Església romana, a més de confident comprensiu, i expert en menjars i en vins) i els seus companys de la revista SAÓ, tingueren l'amable pensament de dedicar un "quadern" de la publicació cristiana a la meua modesta persona, o més ben dit a les coses que la persona havia fet o produït, que eren, i són, sobretot papers impresos. A la coberta hi havia un retrat meu amb cara circumspecta, i a sota un titular que deia "Joan Francesc Mira, *patriota*". Puc recordar vivament que aquella definició tan sintètica i contundent em va sorprendre, no sé si pel resum en una sola paraula o concepte, o pel concepte escollit entre d'altres possibles. Perquè no deia "escriptor", o tres o quatre coses diferents, tal com solen posar, acompanyant el meu nom amb poca gràcia, els programes d'una conferència o algun altre acte públic (antropòleg, novel·lista, assagista, hel·lenista, traductor, etc., després d'una vida massa complicada i tapant massa forats, què hi farem). No deia, doncs, escriptor, o això i allò: deia només *patriota*, com una condició definidora més important que cap altra. No sabia, no sé, si tal definició condensada era merescuda, però sí que me'n vaig alegrar, no pel reduccionisme possible del concepte aplicat, sinó per veure'm associat a la idea i al mot: me n'alegrava, sobretot, pel que tenia de reivindicació de la paraula. Ja aleshores, fa prop de quinze anys (i els anys anteriors, i més encara els següents), la paraula i la idea de pàtria, patriotisme i sobretot *patriota* sembla que tenen un crèdit reduït, fins i tot que estan inevitablement contaminades per l'abundant patrioteria desagradable, banal i profundament reaccionària que circula per aquest Regne d'Espanya i altres regnes o repúbliques del món. És a dir, quan em vaig trobar definit com a patriota, vaig entendre clarament que no es tractava d'haver sigut o ser un patriota de "Todo por la patria", o de "Caídos por Dios y por la patria", ja que per la pàtria jo faria o donaria molt, però no "tot", no senyor, ni tinc gens de ganes de "caure". Ni tampoc he sigut mai aquell patriota de la cançó "Ay, Che, camino, / patria o muerte es mi destino", que se suposa que és cosa de patriotisme guerriller

Joan Francesc Mira

i fatal, com el dels membres del FRAP, *Frente Revolucionario Antifascista y Patriota*, o com el dels militars i militants que a Veneçuela han de jurar allò de "*Patria, socialismo, o muerte*", ni de tants usos més o menys extrems i perillosos que com-

pliquen la vida del patriota amb qui sap quins projectes violents o il·lusoris. No cap patriota d'aquests (ni tan sols el de l'antic lema romà: *dulce et decorum est pro patria mori*), sinó de la clara, humaníssima i noble condició de "qui defensa o és zelós de la llibertat i drets del seu país" ("*One who defends or is zealous for his country's freedom or rights*"), tal com diu la definició de l'Oxford Dictionary, o de "*Qui aime sa patrie, qui s'efforce de la servir*", com afirma sintèticament el Larousse. Vull pensar, doncs, que llavors la revista SAÓ em reconeixia com a algú a qui li importen activament la llibertat i els drets del seu país, i com a algú que s'ha esforçat a fer alguna cosa de profit a favor de la pàtria que estima com a seua.

Ja se sap (i sobre això un servidor ha escrit fins i tot massa papers) que país i pàtria són conceptes de precisió ben dubtosa, de límits sovint variables o concèntrics, i de definició regularment arbitrària: la pàtria dels atenesos era Atenes, la dels romans era l'urbs o l'imperi, la dels cristians medievals era la cristiandat, i Pessoa escrivia "la meua pàtria és la llengua portuguesa". De manera que ja veuen vostès si el patriotisme pot aplicar-se a matèries diferents: hom pot ser patriota d'una ciutat, d'una religió, d'un idioma i en el pitjor dels casos d'un Estat, que habitualment és una pàtria amb exèrcit, almenys amb prou exèrcit per desfilar el dia de la festa nacional. I en tot cas, com que jo sóc amant dels diccionaris, si pot ser els de les llengües d'ús internacional, em quedaria amb les poques paraules simples del Larousse i de l'Oxford, com ara drets, llibertat, estimar i esforçar-se a servir. Les altres variants possibles són: a) "*Por Dios, por la patria y el rey / lucharon nuestros padres*", i b) "*Oigo, Patria, tu aflicción, / y escucho el triste concierto / que forman tocando a muerto / las campanas y el cañón*". Però jo no sóc un patriota amb monarca, ni un patriota amb concerts de canons, jo sóc un simple patriota de prosa de diccionari. I em sembla que ja ho era fa quinze anys.

"Hom pot ser patriota d'una ciutat, d'una religió, d'un idioma i en el pitjor dels casos d'un Estat, que habitualment és una pàtria amb exèrcit, almenys amb prou exèrcit per desfilar el dia de la festa nacional"